

Ποινική συνδιαλλαγή, ποινική διαπραγμάτευση και ποινική διαταγή

Εισαγωγή

Καλησπέρα σας κυρίες και κύριοι. Θα ήθελα κατ' αρχήν να ευχαριστήσω το Δ. Σ. της Σχολής Δικαστών, για την τιμητική πρόσκλησή του ν' απευθυνθώ ενώπιόν σας, και μάλιστα εισηγούμενος, για, ίσως, το πιο σημαντικό και πάντως το πιο επίκαιρο θέμα των τελευταίων ετών, όπως είναι οι διατάξεις των νέων κωδίκων. Αντικείμενο της εισήγησής μου είναι η ανάλυση των θεσμών της ποινικής συνδιαλλαγής, ποινικής διαπραγμάτευσης και ποινικής διαταγής, ενταγμένοι άπαντες στο νέο ΚΠΔ, με σκοπό την επιτάχυνση της απονομής ποινικής δικαιοσύνης, αφού η εφαρμογή τους αποσυμφορεί τα πινάκια των εδρών των ποινικών δικαστηρίων από πλήθος υποθέσεων, σοβαρών ή και λιγότερο σοβαρών. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν, όχι με τη σειρά των τριών διαδικασιών, με τη σειρά που αυτές περιλαμβάνονται αυτές στα οικεία άρθρα του νέου ΚΠΔ.

Ποινική συνδιαλλαγή.

Η ποινική συνδιαλλαγή, ως θεσμός υπάρχει από ετών στον ΚΠΔ, αφού εισήχθη το πρώτο σε αυτόν με το άρθ. 17 του Ν. 3904/2010, που προσέθεσε στον τότε ισχύοντα ΚΠΔ, το άρθ. 308B, στο οποίο προβλεπόταν η διαδικασία της ποινικής συνδιαλλαγής, μεταξύ κατηγορουμένου και εισαγγελέα, μέχρι την τυπική περάτωση της ανάκρισης, για τις κακουργηματικές μορφές των αδικημάτων της υπεξαίρεσης, απάτης, απάτης με υπολογιστή, απιστίας και τοκογλυφίας. Αργότερα με το Ν. 4312/2014 και για αδικήματα στρεφόμενα σε βάρος του Δημοσίου, που προβλεπόταν στην παράγρ. 1 του νόμου αυτού, προβλέφθηκε διαδικασία ποινικής συνδιαλλαγής, με προφανή στόχο την επιστροφή χρημάτων στα δημόσια ταμεία, κατά την κορύφωση της οικονομικής κρίσης και με αφορμή την εκδίκαση σοβαρών υποθέσεων διαφθοράς, με μεγάλη περιουσιακή ζημία του Δημοσίου. Οι διατάξεις

του τελευταίου αυτού νόμου καταργούνται από την έναρξη ισχύος του νέου ΚΠΔ, όπως η μεταβατική διάταξη του άρθ. 586 περίπτωση ζ' αυτού ορίζει, καθώς αυτές ενσωματώθηκαν πλέον στις νέες γενικές διατάξεις του ισχύοντος νέου ΚΠΔ.

Σε αυτές ορίζονται τα παρακάτω:

A) Στο άρθ. 301 του ΚΠΔ, προβλέπεται η ποινική συνδιαλλαγή μέχρι την τυπική περάτωση της κύριας ανάκρισης. Εφαρμόζεται δε αυτή στα κακούργηματα της πλαστογραφίας (άρθ. 216§4, 5 του ΠΚ), της ψευδούς βεβαίωσης υπαλλήλου (άρθ. 242§3,4, και 5 του ΠΚ), των στρεφόμενων κατά της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας, χωρίς τη χρήση βίας δηλ. της διακεκριμένης περίπτωσης κλοπής (άρθ. 374 ΠΚ), της υπεξαίρεσης αντικειμένου αξίας άνω των 120.000 ευρώ, (άρθ. 375§2, 3 του ΠΚ), της απάτης με προκληθείσα ζημία άνω των 120.000 ευρώ (άρθ. 386§1 εδ. β' του ΠΚ), της απάτης με υπολογιστή με προκληθείσα ζημία άνω των 120.000 ευρώ (άρθ. 386Α§1 εδ. β', 2 του ΠΚ), της απάτης σχετικά με τις επιχορηγήσεις, με προκληθείσα ζημία άνω των 120.000 ευρώ (άρθ. 386Β§1 εδ. β' του ΚΠΔ), της απιστίας με προκληθείσα ζημία άνω των 120.000 ευρώ (άρθ. 390§1 εδ. β', 2 του ΠΚ), της ψευδούς υπεύθυνης δήλωσης με την οποία ο δράστης επιχείρησε να προσπορίσει στον εαυτό του ή άλλον περιουσιακό όφελος βλάπτοντάς άλλον, εάν το όφελος ή η βλάβη ξεπερνά τις 75.000 ευρώ (άρθ. 22§6 εδ. β' του Ν. 1599/86), της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (άρθ. 4ο του Ν. 2803/2000), της κακούργηματικής λαθρεμπορίας, όταν δηλ. οι δασμοί, φόροι και λοιπές επιβαρύνσεις που στερήθηκε το Δημόσιο ή η Ευρωπαϊκή Ένωση υπερβαίνουν το ποσό των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ (άρθ. 157§1 περ. γ' του Ν. 2960/01), της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (του Ν. 4557/18), των κακούργηματικών περιπτώσεων φοροδιαφυγής (του άρθ. 66 του Ν. 4174/13). Περιλαμβάνονται δε όλες οι άνω περιπτώσεις ανεξάρτητα από τη συνδρομή ή όχι επιβαρυντικών περιστάσεων, δηλαδή περιλαμβάνονται και οι περιπτώσεις που στρέφονται κατά του Δημοσίου, και που πλέον με την κατάργηση του Ν. 1608/50, προβλέπονται ως επιβαρυντικές περιπτώσεις σε αδικήματα του ΠΚ, ως ήδη έχει ειπωθεί.

Η διαδικασία που προβλέπει το άρθ. 301 του ΚΠΔ, εκκινεί με αίτηση του κατηγορουμένου, η οποία υποβάλλεται μέχρι την τυπική περάτωση της κύριας ανάκρισης (αφού μιλούμε για κακούργηματα), δηλαδή μέχρι τη διαβίβαση της δικογραφίας από τον Ανακριτή στον Εισαγγελέα Πλημ/κών, όταν ο πρώτος θεωρεί ότι δεν απαιτείται η διενέργεια άλλων ανακριτικών πράξεων για την αποκάλυψη της

αλήθειας. Δεν προβλέπεται στο νόμο όρος για την τυπικότητα της υποβολής του αιτήματος για ποινική συνδιαλλαγή, πλην του να υποβληθεί αυτή γραπτή, για την οποία προφανώς αρκεί να συνταχθεί μια έκθεση εγχείρισης, οπότε θεωρώ πως αυτή μπορεί να υποβληθεί είτε ενώπιον του Ανακριτή, όπου θα εκκρεμεί προφανώς η υπόθεση μετά την άσκηση ποινικής δίωξης για ένα από τα άνω κακουργήματα, είτε ενώπιον του Εισαγγελέα Πλημ/κών, όπου η δικογραφία θα διαβιβαστεί ακολούθως, και ο οποίος είναι το εκ του νόμου αρμόδιο όργανο για την κίνηση και ολοκλήρωση της σχετικής διαδικασίας. Μετά την υποβολή του αιτήματος ο εισαγγελέας Πλημ/κών στον οποίο διαβιβάζεται η δικογραφία με το σχετικό αίτημα, καλεί ενώπιον του, τον αιτούντα κατηγορούμενο και τον παθόντα, και εφόσον πρόκειται για το Δημόσιο, τον οριζόμενο βάσει των κείμενων διατάξεων, νόμιμο εκπρόσωπο αυτού. Προβλέπεται υποχρέωση διορισμού συνηγούρου στους διαδίκους που δεν έχουν, από τον εισαγγελέα, με βάση το σχετικό πίνακα του οικείου Δ.Σ.

Τάσσεται από τον τελευταίο 15ήμερη προθεσμία για την σύνταξη πρακτικού συνδιαλλαγής από τους διαδίκους. Σε αυτό θα πρέπει να περιέχεται, εκτός από τη βεβαίωση της απόδοσης του πράγματος ή της εντελούς αποζημίωσης του παθόντος, και ομολογία του κατηγορουμένου για την πράξη για την οποία κατηγορείται, έτσι ώστε να νομιμοποιείται απρόσκοπτα η επιβολή οποιασδήποτε ποινής θ' ακολουθήσει (δηλ. στα καθ' ημάς όπου ισχύει το εξεταστικό σύστημα, για την καταδίκη του κατηγορουμένου θα πρέπει να υπάρχει νόμιμη απόδειξη της ενοχής του, η οποία λόγω έλλειψης αποδεικτικής διαδικασίας, μόνο σε αυτή την ομολογία μπορεί να στηριχθεί).

Εάν το πρακτικό συνδιαλλαγής συνταχθεί πριν την απολογία του κατηγορουμένου, η ανάκριση θεωρείται περαιωμένη ως προς τον κατηγορούμενο που ζήτησε τη συνδιαλλαγή, αλλά και ως προς τους συμμετόχους που την αποδέχονται. Τίθεται κατά τη γνώμη μου θέμα, του πως θα βεβαιώνεται η αποδοχή του πρακτικού συνδιαλλαγής από άλλους συμμετόχους της πράξης, αφού δεν προβλέπεται αυτοί να καλούνται από τον εισαγγελέα, ενώ μετά σύνταξη του πρακτικού συνδιαλλαγής, η δικογραφία όπως θα δούμε παρακάτω, διαβιβάζεται στον εισαγγελέα Εφετών, για να εισάγει αυτός την υπόθεση στο Μονομελές Εφετείο. Μια λύση θα ήταν να επιστρέφεται η δικογραφία στον Ανακριτή, ώστε αυτός να ερωτά τους λοιπούς συμμετόχους της πράξης, εάν αποδέχονται το συνταχθέν πρακτικό συνδιαλλαγής, ώστε σε περίπτωση αποδοχής η υπόθεση να εισάγεται και γι' αυτούς στο ακροατήριο του Μονομελούς Εφετείου. Η σύνταξη του

πρακτικού συνδιαλλαγής μετά την απολογία του κατηγορουμένου σημαίνει και την αυτεπάγγελτη από τον εισαγγελέα πλημ/κών, που επελήφθη της συνδιαλλαγής, έκδοση διάταξης με την οποία θα αίρει αυτός τα τυχόν επιβληθέντα σε βάρος του απολογηθέντος, μέτρα δικονομικού καταναγκασμού (προσωρινή κράτηση ή περιοριστικοί όροι).

Η αποτυχία επίτευξης της συνδιαλλαγής σημαίνει και την καταστροφή της αίτησης μαζί με το οικείο υλικό, χωρίς την τήρηση αντιγράφων, τα οποία εάν υπάρξουν, δεν λαμβάνονται υπ' όψη σε κανένα στάδιο της δίκης ή σε καμία άλλη διαδικασία.

Στην παράγραφο 6 του 301 του ΚΠΔ, προβλέπεται πως σε περίπτωση απόπειρας τέλεσης των ανωτέρω αδικημάτων, προβλέπεται η χρηματική ικανοποίηση του ζημιωθέντος λόγω ηθικής βλάβης, η οποία για την εφαρμογή των διατάξεων της ποινικής συνδιαλλαγής δεν μπορεί να είναι άνω των 30.000 ευρώ. Αποτελεί εδώ επιλογή του νομοθέτη να είναι η ποινική συνδιαλλαγή κατηγορουμένου για απόπειρα κακουργήματος από τα ανωτέρω αναφερθέντα, η μόνη περίπτωση όπου αυτός θα πρέπει να καταβάλλει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, αφού κατά τα λοιπά η υποχρέωση αυτή, στην ποινική δίκη έχει καταργηθεί (όχι βέβαια και η σχετική αστική αξίωση του παθόντος). Είναι επίσης οξύμωρο ο δράστης τετελεσμένου αδικήματος να μην αναγκάζεται σε μείωση της νόμιμης περιουσίας του, παρά μόνο σε απόδοση του πράγματος ή εντελή ικανοποίηση της ζημίας που του αποδίδει η κατηγορία (να επιστρέφει δηλαδή ξένα χρήματα), ενώ ο δράστης απόπειρας να πρέπει να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη του παθόντος υφιστάμενος ο ίδιος μείωση της περιουσίας του (να καταβάλλει δικά του χρήματα). Σε κάθε περίπτωση όμως αυτή είναι η επιλογή του νομοθέτη. Αντίστοιχα στο ίδιο άρθρο ορίζεται πως η καταβολή του συμφωνημένου ποσού από ένα συμμετόχο ωφελεί και τους υπολοίπους. Η διαφωνία συμμετόχου από τη διαδικασία της ποινικής συνδιαλλαγής, σημαίνει και το χωρισμό της υπόθεσης ως προς αυτόν και τη συνέχιση της τακτικής διαδικασίας. Η ποινική συνδιαλλαγή, περιοριζόμενη στα κακουργήματα που προαναφέραμε, σημαίνει το χωρισμό της υπόθεσης και τη συνέχιση αυτής κατά τη συνήθη διαδικασία, για λοιπά συρρέοντα εγκλήματα, που δεν περιλαμβάνονται στα ανωτέρω.

Η διαβίβαση της δικογραφίας από τον εισαγγελέα πλημ/κών στον εισαγγελέα εφετών, γίνεται μέσα σε 5 ημέρες από τη σύνταξη του πρακτικού συνδιαλλαγής. Ο τελευταίος εισάγει αμέσως την υπόθεση με απευθείας κλήση στο ακροατήριο του

Μονομελούς Εφετείου (χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του Προέδρου Εφετών), κλητεύοντας τον κατηγορούμενο και τον παθόντα. (συνεπώς ο χωρισμός ως προς τους διαφωνούντες συμμετόχους θα πρέπει να έχει προηγηθεί)

Το δικαστήριο τώρα, εκτιμώντας τόσο το πρακτικό συνδιαλλαγής, όσο και τα λοιπά στοιχεία της δικογραφίας, εφαρμόζοντας τους κανόνες επιμέτρησης της ποινής, των άρθ. 79 επ. του ΠΚ, επιβάλλει στον κατηγορούμενο ποινή, που δεν υπερβαίνει το ένα έτος φυλάκισης, ή τα δύο έτη φυλάκισης, εάν υπάρχουν επιβαρυντικές περιστάσεις. Εφαρμόζει τα άρθ. 94 επ. του ΠΚ, σε περίπτωση συρροής εγκλημάτων, ενώ δικαιούται να μεταβάλλει το νομικό χαρακτηρισμό της πράξης, μόνο όμως προς όφελος του κατηγορουμένου. Επίσης δύναται να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη, ερευνώντας αυτεπαγγέλτως την παραίτηση από το δικαίωμα της έγκλησης του παθόντος, την ανάκληση της έγκλησης, την αμνήστευση ή την παραγραφή της πράξης ή το θάνατο του κατηγορουμένου. Δύναται επίσης να κηρύξει απαράδεκτη την ποινική δίωξη, ερευνώντας αυτεπαγγέλτως την περίπτωση εκκρεμοδικίας ή δεδικασμένου ή της έλλειψης έγκλησης ή αίτησης ή άδειας για δίωξη, όταν τέτοια απαιτείται. Για την εκτέλεση της ως άνω ποινής εφαρμόζει το δικαστήριο τις διατάξεις για την αναστολή της ποινής και τη μετατροπή αυτής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας (θυμίζουμε βέβαια εδώ τη μεταβατική διάταξη του άρθ. 465 του ΠΚ, με την οποία οι διατάξεις για τη μετατροπή και αναστολή της ποινής του προϊσχύσαντος ΠΚ, εφαρμόζονται για πράξεις που τελέστηκαν μέχρι την ισχύ του παρόντος ΠΚ). Το δικαστήριο δεν επιβάλλει δικαστικά έξοδα, ενώ κατά της απόφασής του χωρεί μόνο το ένδικο μέσο της αναίρεσης.

Β) Στο άρθ. 302 του ΚΠΔ, προβλέπεται η επέκταση της ποινικής συνδιαλλαγής και μετά την τυπική περάτωση της κύριας ανάκρισης, και μέχρι το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας στο ακροατήριο του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, δηλαδή μέχρι να δοθεί από τον προεδρεύοντα, ο λόγος στον εισαγγελέα για την κατά νόμο πρότασή του.

Η υποβολή του αιτήματος γίνεται και πάλι για τα ως άνω ήδη αναφερθέντα κακούργηματα. Εάν μεν η αίτηση γίνει μετά την τυπική περάτωση της ανάκρισης και ενόσω η δικογραφία εκκρεμεί στον εισαγγελέα για υποβολή πρότασης ή μέχρι την έκδοση βουλεύματος από το αρμόδιο συμβούλιο ή καθ' όσο εκκρεμεί για την διατύπωση σύμφωνης γνώμης του προέδρου εφετών, για απευθείας παραπομπή του κατηγορουμένου, η αίτηση υποβάλλεται στον εισαγγελέα, ενώπιον του οποίου

εκκρεμεί η δικογραφία. Σε αυτή την περίπτωση διατάσσεται περαιτέρω κυρία ανάκριση, ανακαλουμένης της πρότασης του εισαγγελέα προς το δικαστικό συμβούλιο ή τον πρόεδρο εφετών, αν συντρέχει τέτοια περίπτωση, και ακολουθείται η διαδικασία του προηγούμενου άρθρου, όπως αυτή προεκτέθηκε (κλήση κατ/νου και παθόντος στον εισαγγελέα πλημ/κών, διορισμό συνηγόρου σε όποιον δεν έχει, προθεσμία 15 ημερών για την υποβολή του σχετικού πρακτικού κλπ).

Εάν το αίτημα υποβληθεί μετά την έκδοση παραπεμπτικού βουλεύματος ή μετά την διατύπωση της σύμφωνης γνώμης του προέδρου εφετών και μέχρι την επίδοση κλήσης ή κλητηρίου θεσπίσματος στον κατηγορούμενο, ο αρμόδιος εισαγγελέας εισάγει το αίτημα του κατηγορουμένου στο δικαστήριο που είναι αρμόδιο να δικάσει την υπόθεση και στην ίδια δικάσιμο που θα δικάσει αυτή. Εν συνεχεία το δικαστήριο αυτό, που είναι αρμόδιο δηλ. να δικάσει την ουσία της υπόθεσης, επιλαμβάνομενο του αιτήματος που έχει ήδη υποβληθεί κατά τα προηγούμενα ή υποβάλλεται ενώπιον του και μέχρι το πέρας της αποδεικτικής διαδικασίας, διακόπτει την συζήτηση της υπόθεσης και τάσσει 15ήμερη προθεσμία στους συνηγότερους των διαδίκων για να συντάξουν αυτοί πρακτικό συνδιαλλαγής, το οποίο περιέχει τα στοιχεία που προειπώθηκαν και για το άρθ. 301 (ομολογία του κατηγορουμένου, βεβαίωση της απόδοσης του πράγματος ή της εντελούς αποζημίωσης του παθόντος). (Εδώ να σημειώσουμε πως ο τίτλος του άρθρου 302 ομιλεί για την έναρξη της διαδικασίας ως ακροτελεύτιο χρονικό σημείο υποβολής της αίτησης, όμως τόσο το κείμενο του νόμου όσο και η αιτιολογική έκθεση ομιλούν για πέρας της διαδικασίας). Αν το αίτημα του κατηγορουμένου υποβληθεί στο ακροατήριο, καταχωρίζεται σε ειδικά πρακτικά που τηρούνται για το σκοπό αυτό και είναι ανεξάρτητα από τα πρακτικά συνεδρίασης, προβλέπονται δε αυτά ειδικά στο άρθ. 141§4 του ΚΠΔ. Τα πρακτικά αυτά με το οικείο υλικό σε περίπτωση μη επίτευξης της ποινικής συνδιαλλαγής καταστρέφονται, και τυχόν αντίγραφα τους δεν λαμβάνονται υπόψη σε κανένα στάδιο της δίκης και σε καμία άλλη διαδικασία.

Προβλέπεται επίσης αναλογική εφαρμογή των διατάξεων των άρθ. 3 εδ. β', 5 και 6 του άρθ. 301 του ΚΠΔ (για την απόπειρα, τους συμμετόχους και τα συρρέοντα εγκλήματα), ενώ στην περίπτωση επίτευξης της συνδιαλλαγής σε αυτό το στάδιο (μετά την τυπική περάτωση της ανάκρισης και ως την περάτωση της ακροαματικής διαδικασίας), προβλέπεται πως το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, εφαρμόζοντας τους κανόνες επιμέτρησης της ποινής, του άρθ. 79 του ΠΚ, επιβάλλει

στον κατηγορούμενο ποινή που δεν υπερβαίνει τα δύο έτη φυλάκισης, ή τα τρία έτη φυλάκισης, εάν υπάρχουν επιβαρυντικές περιστάσεις. Προβλέπεται δηλαδή κλιμάκωση των προβλεπόμενων ποινών, ανάλογα με το στάδιο στο οποίο υποβάλλεται το αίτημα για ποινική συνδιαλλαγή, ώστε να υπάρχει κίνητρο για την όσο το δυνατό νωρίτερη υποβολή της αίτησης αυτής, και την συνακόλουθη αποσυμφόρηση των επιλαμβανομένων δικαστικών οργάνων. Κατά τα λοιπά προβλέπεται η αναστολή της επιβληθείσας ποινής και η μετατροπή της σε παροχή κοινωφελούς εργασίας, κατά τις οικείες διατάξεις του ΠΚ. Προβλέπεται τέλος η δυνατότητα άσκησης μόνο του ένδικου μέσου της αναίρεσης κατά της ως άνω απόφασης.

Ποινική διαπραγμάτευση

Με τις διατάξεις του άρθ. 303 του ΚΠΔ, εισάγεται την ελληνική έννομη τάξη ο θεσμός του Plea Bargaining, θεσμός κλασικός του αγγλοσαξωνικού δικαίου, ο οποίος όμως τυγχάνει πλέον εφαρμογής σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με την 1^η παράγραφο του άρθρου αυτού, μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα αυτεπαγγέλτως διωκόμενα εγκλήματα, πλην των κακουργημάτων, που απειλούνται με ισόβια κάθειρξη και των κακουργημάτων που προβλέπονται στο άρθ. 187^Α του ΠΚ (ήτοι της τρομοκρατικής οργάνωσης – τρομοκρατικών πράξεων), και των κακουργημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής (βιασμός, κατάχρηση ανικάνου σε γενετήσια πράξη, γενετήσια πράξη με ανήλικο ή ενώπιον του, κατάχρηση ανηλίκων, διευκόλυνση προσβολών της ανηλικότητας, πορνογραφία ανηλίκων, πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων). Ο κατηγορούμενος μπορεί να αιτηθεί την ποινική διαπραγμάτευση μέχρι την τυπική περαίωση της κύριας ανάκρισης, στην περίπτωση κακουργημάτων ή της προανάκρισης σε περίπτωση πλημμελήματος. Το αίτημα θα πρέπει να υποβληθεί εγγράφως, αυτοπροσώπως ή δια συνηγόρου του κατηγορουμένου. Δεν προβλέπεται στο νόμο όρος για την τυπικότητα της υποβολής του αιτήματος για ποινική συνδιαλλαγή, πλην του να υποβληθεί αυτή γραπτή, για την οποία προφανώς αρκεί να συνταχθεί μια έκθεση εγχείρισης, οπότε θεωρώ πως

αυτή μπορεί να υποβληθεί είτε ενώπιον του Ανακριτή, όπου θα εκκρεμεί προφανώς η υπόθεση μετά την άσκηση ποινικής δίωξης για ένα από τα άνω κακούργηματα, είτε ενώπιον οποιουδήποτε προανακριτικού υπαλλήλου, όπου θα εκκρεμεί για την εκτέλεση παραγγελίας προανάκρισης (όχι προκαταρκτικής εξέτασης αφού απαιτείται ασκημένη ποινική δίωξη), είτε ενώπιον του Εισαγγελέα Πλημ/κών, όπου η δικογραφία θα διαβιβαστεί ακολούθως, και ο οποίος είναι το εκ του νόμου αρμόδιο όργανο για την κίνηση και ολοκλήρωση της σχετικής διαδικασίας. Αντικείμενο της διαπραγμάτευσης είναι μόνο η επιβλητέα κύρια ή παρεπόμενη ποινή (sentence bargaining), όχι όμως και η παραίτηση από τον εισαγγελέα από κάποιες κατηγορίες που τυχόν βαρύνουν τον κατηγορούμενο (charge bargaining).

Σε κάθε περίπτωση η δικογραφία διαβιβάζεται στον Εισαγγελέα Πλημ/κών εάν η κατηγορία αφορά πλημμέλημα ή στον Εισαγγελέα Εφετών εάν η κατηγορία αφορά κακούργημα. Ο Εισαγγελέας θα αξιολογήσει αν τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εγκληματικής συμπεριφοράς του αιτούντος – κατηγορουμένου (είδος εγκλήματος, συνθήκες τέλεσης, προσωπικότητα του υπαιτίου) είναι τέτοια ώστε να δικαιολογείται η παράκαμψη της τακτικής διαδικασίας και η ανταμοιβή της ομολογίας με μειωμένη ποινή. Για τη διαμόρφωση της κρίσης αυτής, καλεί τον κατηγορούμενο με το συνήγορό του και εάν το κρίνει σκόπιμο, τον παθόντα με τον συνήγορό του, να εμφανιστούν ενώπιον του. Στα εγκλήματα που αναφέραμε ανωτέρω, στο άρθ. 301, για την ποινική συνδιαλλαγή, ο εισαγγελέας δικαιούται να εξαρτήσει κατά την κρίση του, την έναρξη της διαδικασίας από την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας του ζημιωθέντος ή από τη σοβαρή προσπάθεια του κατηγορουμένου ν' αποκαταστήσει τη ζημία. Η κρίση αυτή του εισαγγελέα για το εάν θα πρέπει να εκκινήσει τη διαδικασία διαπραγμάτευσης ή ν' απορρίψει τη σχετική αίτηση, δεν απαιτείται από το νόμο να διατυπώνεται αιτιολογημένα, ούτε προβλέπεται η άσκηση ενδίκου μέσου ή ετέρου ένδικου βοηθήματος κατ' αυτής.

Εάν με την ολοκλήρωση της διαδικασίας δεν προκύψει συμφωνία εισαγγελέα και κατηγορουμένου, η ποινική διαδικασία συνεχίζεται κανονικά. Η γραπτή αίτηση του κατηγορουμένου με το οικείο υλικό καταστρέφεται και τυχόν αντίγραφα αυτής δεν λαμβάνονται υπ' όψη σε κανένα στάδιο της δίκης ή άλλης διαδικασίας.

Εάν με την ολοκλήρωση της διαδικασίας προκύψει συμφωνία κατηγορουμένου και εισαγγελέα για την επιβληθείσα ποινή, συντάσσεται πρακτικό διαπραγμάτευσης που υπογράφεται από τον Εισαγγελέα, τον κατηγορούμενο και τον παριστάμενο συνήγορο του τελευταίου. Περιέχει δε αυτό ομολογία του κατηγορουμένου, για την

πράξη για την οποία κατηγορείται, τη συμφωνηθείσα ποινή και τον τρόπο έκτισής της. Δικαιολογητικός λόγος της ομολογίας είναι, όπως κι στην περίπτωση της ποινικής συνδιαλλαγής, η αξίωση απόδειξης της ενοχής του κατηγορουμένου, η οποία ελλείπει πλήρους ακροαματικής διαδικασίας, μόνο με την ομολογία του μπορεί να θεωρηθεί αποδεδειγμένη, άλλως υπάρχει παραβίαση του τεκμηρίου της αθωότητας.

Η προτεινόμενη από τον εισαγγελέα ποινή, καθορίζεται με βάση την απαξία της πράξης, τις συνθήκες τέλεσης αυτής, το βαθμό υπαιτιότητας, την προσωπικότητα και τους οικονομικούς όρους του κατηγορουμένου. Η ποινή που μπορεί να συμφωνηθεί δεν μπορεί να υπερβεί τα πέντε έτη φυλάκισης για τα κακουργήματα που τιμωρούνται με κάθειρξη μέχρι δέκα έτη, τα επτά έτη στα κακουργήματα που τιμωρούνται με κάθειρξη άνω των δέκα ετών και τα δύο έτη στα πλημμελήματα, ούτε μπορεί να είναι μικρότερη των δύο ετών στα κακουργήματα που τιμωρούνται με πρόσκαιρη κάθειρξη. Για την εκτέλεση της ως άνω ποινής εφαρμόζονται οι διατάξεις για την αναστολή της ποινής και τη μετατροπή αυτής σε παροχή κοινωφελούς εργασίας. Ορίζεται δε υποχρεωτικά στο πρακτικό διαπραγμάτευσης πληρεξούσιος δικηγόρος και αντίκλητος του κατηγορουμένου, για να τον εκπροσωπήσει στο δικαστήριο που θ' ακολουθήσει.

Όσον αφορά σε επιβολή μέτρων δικονομικού καταναγκασμού σε βάρος του αιτούντος τη διαπραγμάτευση, εάν μεν το σχετικό πρακτικό συντάχθηκε **πριν** την απολογία του, η ανάκριση θεωρείται περατωμένη ως προς αυτόν, πλην αν ο εισαγγελέας θεωρεί πως συντρέχει περίπτωση επιβολής περιοριστικών όρων σε βάρος του αιτούντος, οπότε παραγγέλλει στον ανακριτή να λάβει απολογία αυτού, ώστε να μπορούν να του επιβληθούν περιοριστικοί όροι κατά τις διατάξεις του άρθ. 283 του ΚΠΔ, χωρίς να καταργείται η δυνατότητα ν' αφεθεί αυτός ελεύθερος και μετά την απολογία του. Εάν δε το πρακτικό διαπραγμάτευσης συνταχθεί **μετά** την απολογία του κατ/νου, ο εισαγγελέας μπορεί με διάταξή του να άρει ή ν' αντικαταστήσει τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού που τυχόν έχουν ήδη επιβληθεί σε αυτόν με την απολογία του. Για τους λοιπούς κατηγορουμένους, ο ανακριτής χωρίζει με πράξη του τη δικογραφία, όπως επίσης χωρίζει τη δικογραφία και για τυχόν συρρέοντα εγκλήματα, τα οποία δεν είναι δεκτικά διαπραγμάτευσης.

Η υπόθεση εισάγεται με απευθείας κλήση στο ακροατήριο του Μονομελούς Εφετείου, όταν αφορά σε κακουργήματα, ή στο Μονομελές Πλημ/κείο, όταν αφορά σε πλημμελήματα. Ορίζεται υποχρεωτικά και στις δύο περιπτώσεις συνήγορος του

κατ/νου (ο ορισθείς στο πρακτικό διαπραγμάτευσης ή άλλος εάν ο πρώτος κωλύεται). Το δικαστήριο κηρύσσει ένοχο τον κατηγορούμενο σε δημόσια συνεδρίαση. Μπορεί όμως να μειώσει ακόμη περαιτέρω τη συμφωνηθείσα ποινή. Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώνεται η δυνατότητά του δικαστηρίου να επιβάλλει αυτό ποινή και όχι de facto να την επιβάλλει αυτή ο εισαγγελέας. Έτσι η συμφωνηθείσα στο πρακτικό ποινή θα λειτουργεί ενώπιον του δικαστηρίου ως πρόταση για επιβολή ποινής, και προφανώς θα πρέπει αυτή να τείνει προς τα ανώτατα όρια της προβλεπόμενης στη σχετική διαδικασία ποινής, ώστε να έχει το δικαστήριο την ουσιαστική δυνατότητα επιβολής μειωμένης ποινής. Επίσης, μπορεί το δικαστήριο να εφαρμόζει το άρθ. 368 περ. β', γ, ' ΚΠΔ, μπορεί δηλαδή να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη, ερευνώντας αυτεπαγγέλτως την παραίτηση από το δικαίωμα της έγκλησης του παθόντος, την ανάκληση της έγκλησης, την αμνήστευση ή την παραγραφή της πράξης ή το θάνατο του κατηγορουμένου. Δύναται, επίσης, να κηρύξει απαράδεκτη την ποινική δίωξη, ερευνώντας αυτεπαγγέλτως την περίπτωση εκκρεμοδικίας ή δεδικασμένου ή της έλλειψης έγκλησης ή αίτησης ή άδειας για δίωξη, όταν τέτοια απαιτείται. Μπορεί, τέλος, το δικαστήριο να ελέγξει το νομικό χαρακτηρισμό της πράξης, όπως αυτή αναφέρεται στο πρακτικό διαπραγμάτευσης. Μέρος της αρχής της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας είναι η δυνατότητα αυτή, ώστε το δικαστήριο να ερευνήσει τη νομική βασιμότητα της κατηγορίας αλλά και άλλους λόγους που αποκλείουν την ποινική ευθύνη, και σε αυτή την περίπτωση να αθώσει τον κατηγορούμενο, ή να προδώσει στην πράξη τον προσήκοντα χαρακτηρισμό πριν επιβάλλει ποινή.

Αίτηση για διαπραγμάτευση μπορεί να επιβληθεί από τον κατηγορούμενο, και στο ακροατήριο του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, μέχρι όμως την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας (συνήθως την έναρξη της εξέτασης του πρώτου μάρτυρα κατηγορίας). Σε τέτοια περίπτωση η αίτηση καταχωρίζεται σε ειδικό πρακτικό του άρθ. 141§4 του ΚΠΔ, η διαπραγμάτευση γίνεται μεταξύ κατηγορουμένου και εισαγγελέα, και ορίζεται συνήγορος στον κατηγορούμενο που δεν έχει, αυτεπαγγέλτως από τον οικείο κατάλογο του Δ.Σ. Η υποβολή του αιτήματος διαπραγμάτευσης δεν αποτελεί υποχρεωτικό λόγο αναβολής της δίκης, οπότε η ολοκλήρωση αυτής μπορεί να αντιμετωπιστεί με διακοπή της συνεδρίασης της υπόθεσης. Σε περίπτωση μη συμφωνίας η δίκη συνεχίζεται κανονικά. Ενώ κατά της απόφασης του δικαστηρίου που αποφαινεται για την ποινική διαπραγμάτευση χωρεί μόνο το ένδικο μέσο της αναίρεσης.

Σε ότι αφορά στις δύο αυτές διαδικασίες δεν ρυθμίζονται από το νόμο τα εξής θέματα: Α) τι γίνεται σε περίπτωση που συντρέξουν και οι δύο διαδικασίες της ποινικής συνδιαλλαγής και της ποινικής διαπραγμάτευσης. Κατά τη γνώμη μου θα πρέπει να προτιμηθεί η πρώτη (δηλ. η ποινική συνδιαλλαγή), ως προβλέπуща μικρότερες επιβλητέες ποινές για τον κατηγορούμενο. Β) δεν προβλέπεται εάν ο κατηγορούμενος μπορεί άπαξ μόνο, ή και περισσότερες φορές να υποβάλλει τις σχετικές αιτήσεις. Αυτή της ποινικής συνδιαλλαγής, εάν οι συζητήσεις κατηγορουμένου και παθόντος δεν καταλήξουν στην υπογραφή πρακτικού συνδιαλλαγής, και αυτή της διαπραγμάτευσης, εάν ο εισαγγελέας κρίνει πως η περίπτωση του κατηγορουμένου δεν είναι δεκτική διαπραγμάτευσης. (Όσον αφορά στην αίτηση για ποινική συνδιαλλαγή θεωρώ πως αυτή δεν περιορίζεται ώστε να μπορεί να υποβληθεί μόνο μια φορά. Είναι συνεπέστερο με το σκοπό του νομοθέτη, και τη φύση της αποκαταστατικής δικαιοσύνης να δίνεται η ευκαιρία για περισσότερες φορές να επιχειρείται αυτή, αφού ούτε ο νόμος θέτει κάποιο περιορισμό στην άσκησή της. Στην περίπτωση της ποινικής διαπραγμάτευσης όμως η αίτηση του κατηγορουμένου μπορεί ν' απορριφθεί είτε διότι ο εισαγγελέας έκρινε πως η συγκεκριμένη υπόθεση δεν είναι δεκτική διαπραγμάτευσης, είτε διότι δεν επετεύχθη συμφωνία για την ποινή. Σε αυτή την περίπτωση δεν είναι ξεκάθαρο κατά τη γνώμη μου εάν μπορεί ο κατηγορούμενος να επανέρχεται συνεχώς με νέες αιτήσεις ή εάν αυτό θα αποτελούσε κατάχρηση του σχετικού δικαιώματος από την πλευρά του κατηγορουμένου). Γ) Τι θα γίνει εάν υποβληθεί αίτημα ποινικής διαπραγμάτευσης μετά το τυπικό πέρας της ανάκρισης, αλλά πριν την εκδίκαση της υπόθεσης στο ακροατήριο, η οποία δύναται να έχει οριστεί για τη συγκεκριμένη υπόθεση, σε δικάσιμο που μπορεί ν' απέχει πολλούς μήνες από την υποβολή του σχετικού αιτήματος. Το θέμα θα μπορούσε να λυθεί με πρόβλεψη στον κώδικα, την επιμήκυνση της αρμοδιότητας του Εισαγγελέα, να επιληφθεί της αίτησης για διαπραγμάτευση μέχρι την επίδοση κλητηρίου θεσπίσματος στον κατηγορούμενο, και όχι μέχρι το τυπικό πέρας της κύριας ανάκρισης.

Δεν είναι τέλος κατά τη γνώμη μου προφανές το γιατί θα πρέπει να προτιμάται η εφαρμογή των ως άνω διατάξεων, και μορφών αποκαταστατικής δικαιοσύνης, αντί να επιχειρείται η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 381§2, 3 και 405§2, 3 του ΠΚ, που σε όσα αδικήματα αυτές αφορούν, προβλέπουν είτε την εξάλειψη του αξιοποιίνου, είτε την απαλλαγή του υπαιτίου από κάθε ποινή, σε περίπτωση που αυτός ικανοποιήσει εντελώς τον ζημιωθέντα. Προβλέπεται μάλιστα πλέον η

δικαστική άφεση της ποινής στο άρθρ. 104B του ΠΚ, και στην περίπτωση που ο υπαίτιος πλημμελήματος έχει αποκαταστήσει στο μέτρο του δυνατού την προσβολή που έχει προκαλέσει στον παθόντα, δείχνοντας ειλικρινή μετάνοια, ώστε η ποινή να μην κρίνεται πλέον αναγκαία. Ενώ θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη πως στο γενικό μέρος του ΠΚ, ορίζεται επίσης, ότι για την εξάλειψη του αξιοποινου αρκεί η σοβαρή προσπάθεια του δράστη να αποδώσει το υλικό αντικείμενο της πράξης, έστω δηλαδή και αν εντέλει δεν καταφέρει να το αποδώσει (άρθρ. 44§3 του ΠΚ).

Ποινική διαταγή

Η ποινική διαταγή είναι μια μορφή συνοπτικής διαδικασίας. Δύναται να εφαρμοστεί στα πλημμελήματα αρμοδιότητας του Μονομελούς Πλημ/κείου, όταν γι' αυτά απειλείται ποινή φυλάκισης μέχρι ένα έτος ή χρηματική ποινή ή και οι δύο ποινές (πχ. προβλεπόμενα σε ειδικούς ποινικούς νόμους, όπως παράβαση άρθρων 34 παρ. 12, 43 παρ. 2 περ. α' και β' και 4, 85 παρ. 5 και 94§1,4 98 παρ. 2 Ν. 2696/1999, έλλειψη άδειας εργασίας σε καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος ή του ΠΚ, όπως προσβολή συμβόλων άλλου κράτους, παραβίαση της μυστικότητας της ψηφοφορίας, διατάραξη εκλογικής διαδικασίας, παραβίαση σφραγίδων που έθεσε η αρχή κ.α., η εξαντλητική απαρίθμηση των οποίων είναι ανέφικτη επί του παρόντος). Προϋπόθεση για την εφαρμογή της από τον Εισαγγελέα Πλημ/κών είναι η επάρκεια του υφιστάμενου αποδεικτικού υλικού, ώστε να μην καθίσταται αναγκαία η ακροαματική διαδικασία για την περαιτέρω διακρίβωση περιστατικών που θεμελιώνουν την ενοχή του κατηγορουμένου. Εάν λοιπόν ο εισαγγελέας κρίνει πως δεν χρειάζεται συμπλήρωση του αποδεικτικού υλικού υποβάλλει αίτηση για έκδοση ποινικής διαταγής.

Η αίτηση αυτή απευθύνεται προς τον Δικαστή (προφανώς εννοείται Πρωτοδίκη), ο οποίος εκτιμά εάν τα στοιχεία του υποβληθέντος αποδεικτικού υλικού είναι επαρκή για την ενοχή του κατηγορουμένου, ή όχι, χωρίς όμως ακροαματική διαδικασία και προηγούμενη ακρόαση του κατηγορουμένου σε δημόσια συνεδρίαση. Στην τελευταία αυτή περίπτωση της κρίση περί ανεπάρκειας του αποδεικτικού υλικού, παραπέμπει την υπόθεση στην τακτική διαδικασία (δεν διευκρινίζεται στο νόμο σχετικά, όμως προφανώς θα πρέπει να αποστείλει τη

δικογραφία στον εισαγγελέα, για να την εισάγει αυτός σε τακτικό πινάκιο, επιδίδοντας κλητήριο θέσπισμα). Εάν όμως ο δικαστής κρίνει επαρκές το υποβληθέν αποδεικτικό υλικό, εκδίδει ποινική διαταγή, επιβάλλοντας χρηματική ποινή, μειωμένη κατά τα δύο τρίτα, σε σχέση με το οριζόμενο στο νόμο πλαίσιο ποινής ή ποινή φυλάκισης, με υφ' όρου αναστολή αυτής (οι δυνητικοί όροι προβλέπονται στο άρθ. 99§2 του ΠΚ). Το περιεχόμενο της ποινικής διαταγής περιλαμβάνει τα στοιχεία του άρθ. 140 α' - γ' του ΚΠΔ (ήτοι στην συγκεκριμένη περίπτωση τον χρόνο και τόπο έκδοσης της ποινικής διαταγής, το ονοματεπώνυμο του εκδόσαντος δικαστή, το ονοματεπώνυμο και λοιπά στοιχεία κατηγορουμένου), την συγκεκριμένη πράξη για την οποία εκδόθηκε η διαταγή με μνεία του ποινικού νόμου που την προβλέπει, καθώς και την επιβλητέα ποινή.

Προβλέπεται στο άρθ. 412 του ΚΠΔ η διαδικασία υποβολής αντιρρήσεων κατά της ποινικής διαταγής, σε προθεσμία 15 ημερών από την επίδοσή της στον κατηγορούμενο. Καθορίζεται ως τρόπος υποβολής τους, η έκθεση που συντάσσει ο γραμματέας του δικαστηρίου που την εξέδωσε, ήτοι αυτός του Μονομελούς Πλημ/κείου ή ο γραμματέας του Ειρηνοδικείου του τόπου κατοικίας του κατηγορουμένου. Η συζήτηση του υπόθεσης θα γίνει με την κοινή διαδικασία, μετά από κλήτευση του κατηγορουμένου, οπότε εάν οι αντιρρήσεις κριθούν εμπρόθεσμες, ανατρέπεται απόφαση της ποινικής διαταγής και η υπόθεση συζητείται με την κοινή διαδικασία. Η δε απόφαση επί των αντιρρήσεων υπόκειται σε ένδικα μέσα σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του κώδικα. Στη δε εκδίκαση υπόθεσης μετά από υποβληθείσας αντιρρήσεις κατά ποινικής διαταγής, δεν ισχύει η αρχή της μη χειροτέρευσης της θέσης του κατηγορουμένου, (προφανώς με σκοπό αποτρεπτικό της καταχρηστικής υποβολής αντιρρήσεων), ενώ ούτε κατά της ίδιας της ποινικής διάταξης προβλέπεται η άσκηση οποιουδήποτε ενδίκου μέσου (πλην των ως άνω αντιρρήσεων), συνεπώς είναι αυτή εκτελεστή μετά την πάροδο υποβολής των τελευταίων. Έχει ήδη τεθεί θέμα συνταγματικότητας των διατάξεων που προβλέπουν τη συγκεκριμένη διαδικασία, καθώς δεν παραλείπεται η συζήτηση της υπόθεσης σε ακροατήριο, και συνεπώς και η προηγούμενη ακρόαση του κατηγορουμένου σε δημόσια συνεδρίαση. Θέμα υπάρχει βεβαίως πως κατά της ίδιας της ποινικής διαταγής δεν προβλέπεται δυνατότητα ενδίκου μέσου αναίρεσης, ώστε να κριθεί από το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο η συνταγματικότητα της διάταξης.

Επίλογος

Είναι σαφές πως η εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων εξαρτάται από όλους τους νομικούς, που εμπλέκονται στην ποινική διαδικασία. Τόσο από τους εισαγγελείς και δικαστές, οι οποίοι δεν θα πρέπει να είναι καχύποπτοι στην εφαρμογή των νέων διατάξεων, και κατ' ουσία, εκουσίως ή ακουσίως, να αποθαρρύνουν τους κατηγορούμενους και τους συνηγόρους τους από την εφαρμογή τους, εξαντλώντας την αυστηρότητά τους. Κυρίως όμως θα πρέπει ν' αλλάξει ο τρόπος θεώρησης και άσκησης του δικηγορικού λειτουργήματος, ώστε οι ίδιοι συνηγόροι να προτιμούν για αυτούς που υπερασπίζονται τις νέες αυτές διαδικασίες, παρά να τους ωθούν στους συνηθείς μακροχρόνιους δικαστικούς αγώνες, με σκοπό πρώτα το προσωπικό τους οικονομικό όφελος. Η εμπειρία (π.χ. με την μέχρι σήμερα εφαρμογή του άρθ. 308B του παλαιού ΠΚ, για την ποινική συνδιαλλαγή) δεν αφήνει σε μένα προσωπικά πολλά περιθώρια αισιοδοξίας, πως οι διατάξεις αυτές θα τύχουν ευρείας εφαρμογής στην πράξη. Παρ' όλα αυτά ελπίζω να διαψευστώ στο μέλλον ευχάριστα.